

Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України [Текст] : збірник наукових праць ; Вип. 28 / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. - С.187-195

УДК 330.47

О.В. Шипунова

Основні аспекти організації обліку необоротних активів у середовищі комп'ютерних інформаційних систем

У статті розглядаються особливості теоретичних та практичних аспектів застосування комп'ютерних інформаційних систем в організації обліку необоротних активів.

Ключові слова: інформаційна система, необоротні активи, автоматизоване рішення задачі обліку.

Постановка проблеми. Досягнення підприємствами поставлених стратегічних і тактичних цілей вимагає від них постійного поповнення новими засобами праці для оновлення технології виробництва, збільшення обсягу випуску існуючої продукції та виведення на ринок нової.

У зв'язку з цим на перший план виходить поінформованість зацікавлених осіб (керівництва, бухгалтерів, інвесторів тощо) про наявність засобів праці (обладнання машин, виробничих площ та інших необоротних активів) та постійний контроль за їх відповідним використанням. Правильно побудований облік необоротних активів і, як наслідок, різнобічне використання наданої інформації повинно сприяти ефективному управлінню виробничою діяльністю будь-якого підприємства, а також проведенню обґрунтованої зваженої інвестиційної політики щодо них.

У сучасних умовах, за наявності на підприємствах тисяч об'єктів необоротних активів, важко говорити про ефективне розв'язання задач їх

обліку та контролю за ручного способу обробки інформації. Підприємство постає перед питанням автоматизації обліку необоротних активів для виконання системних обліково-контрольних операцій.

Автоматизація управління підприємствами на основі економіко-математичних методів, засобів обчислювальної техніки та інформаційних технологій є невід'ємною частиною процесу удосконалювання діяльності практично всіх підприємств. Останнім часом намітився якісно новий етап, який характеризується прагненням до створення інтегрованих автоматизованих систем, що поєднують усі завдання управління. Цьому сприяють розподілені обчислювальні системи й мережі, засоби ведення баз даних, засоби проектування й впровадження функціональних підсистем.

Впровадження інтегрованої автоматизованої системи для будь-якого підприємства є однією з найбільш трудомістких і дорогих програм розвитку.

У цих умовах надзвичайно велика роль керівників підприємств, що приймають рішення стратегічного характеру в області комп'ютеризації. Головне — вироблення стратегії розвитку автоматизації, яка гарантувала б досягнення цілей підприємства. Ця стратегія повинна базуватися на досягнутому рівні автоматизації управління, досвіді розроблювачів, особливостях організації впровадження, фінансових і кадрових можливостях підприємства, світових тенденціях. Найбільш важливою складовою цієї стратегії є в ряді випадків обґрунтування й прийняття рішень з вибору системи автоматизації, наявної на українському ринку, яка сприяла вирішенню питання автоматизації бухгалтерського обліку необоротних активів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних науковців, які досліджують зазначені проблеми, можна виділити праці А. М. Берези, Ф. Ф. Бутинця, С.В. Івахненкова, І.О. Нетреби, Л. О.Терещенко та ін.

Метою статті є виявлення особливостей теоретичних та практичних аспектів застосування комп'ютерних інформаційних систем в організації обліку необоротних активів.

Для вирішення проблем автоматизації певних ділянок обліку можна використовувати поняття «задача», яке означає алгоритм перетворення вхідних даних за допомогою процедур обробки даних у вихідні показники, що мають певне функціональне призначення для бухгалтерського обліку та управління Підприємством.

Можна виділити наступні задачі автоматизації обліку необоротних активів:

1. облік і контроль об'єктів необоротних активів за місцями зберігання та класифікаційними групами,
2. облік і контроль за правильністю та своєчасністю відображення руху необоротних активів (надходження, вибуття, переміщення),
3. облік амортизації необоротних активів і контроль за правильністю її нарахування й відображення,
4. облік витрат на ремонт, модернізацію необоротних активів і контроль раціонального використання грошових коштів щодо даних цілей,
5. облік переоцінки необоротних активів (дооцінка, уцінка),
6. облік операційної та фінансової оренди необоротних активів,
7. виявлення морально застарілих необоротних активів.

Взаємозв'язок задач обліку необоротних активів – див. рис. 1.

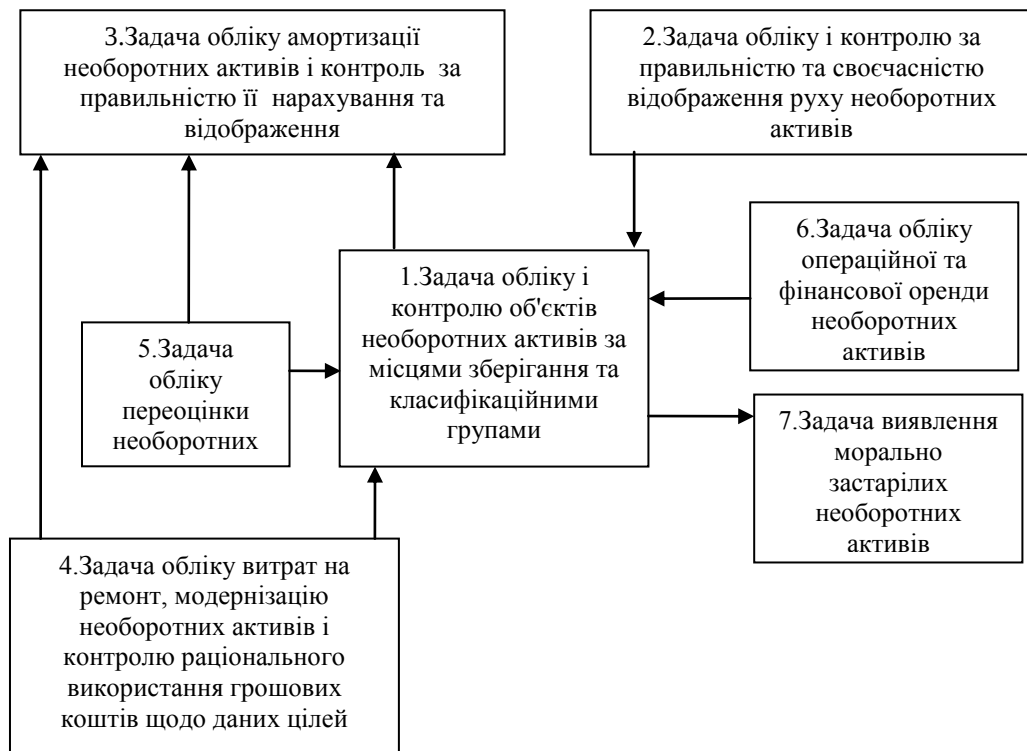

Рис. 1 – Взаємозв'язок задач обліку необоротних активів

Задача обліку і контролю об'єктів необоротних активів за місцями зберігання та класифікаційними групами дає змогу бухгалтерії, економічним і технічним службам підприємства здійснювати контроль за наявністю необоротних активів у розрізі таких класифікаційних ознак:

- за функціональним призначенням (виробничі, невиробничі),
- за видами (земельні ділянки, будинки та споруди, машини та обладнання тощо),
- за використанням (діючі, недіючі, запасні),
- за належністю (на балансі, орендовані).

Одиницею обліку необоротних активів є інвентарний об'єкт, якому присвоюється інвентарний номер. Цей номер зберігається за об'єктом під час його знаходження на підприємстві, при цьому повторення номерів виключено.

Задачу обліку і контролю об'єктів необоротних активів за місцями зберігання та класифікаційними групами можна розділити на окремі рішення:

- облік та узагальнення інформації про типи необоротних активів на підприємстві,

- контроль за наявністю необоротних активів на підприємстві,
- облік необоротних активів за місцями зберігання.

Вихідна інформація цієї задачі необхідна при проведенні інвентаризації і аналізі використання необоротних активів з метою виявлення зайвих та морально застарілих, а також для відображення операцій з необоротними активами в облікових регістрах.

Задачу обліку і контролю за правильністю та своєчасністю відображення руху необоротних активів можна розділити на такі окремі рішення:

- облік придбання та спорудження необоротних активів,
- облік безоплатного отримання необоротних активів,
- облік одержання необоротних активів як внеску до статутного капіталу,
- облік безоплатної передачі необоротних активів,
- облік реалізації необоротних активів,
- облік передачі необоротних активів як внеску до статутного капіталу,
- облік ліквідації необоротних активів,
- облік внутрішнього переміщення необоротних активів,
- контроль за правильністю оформлення операцій з руху необоротних активів.

Задача обліку і контролю за правильністю та своєчасністю відображення руху необоротних активів прямо пов'язана із задачею обліку і контролю об'єктів необоротних активів за місцем їх знаходження (експлуатації, зберігання) та класифікаційними групами. Тобто, вихідні дані задачі обліку і контролю за правильністю та своєчасністю відображення руху необоротних активів (надходження, вибуття, внутрішнє переміщення) служать вхідними даними для задачі обліку і контролю об'єктів необоротних активів за місцем їх знаходження (експлуатації, зберігання) та класифікаційними групами.

У задачі обліку амортизації (зносу) необоротних активів та контролю за правильністю її нарахування обліку амортизації (зносу) необоротних активів та контролю за правильністю її нарахування та відображення найбільш логічним було б виділення двох рішень:

- 1) облік амортизації (зносу) необоротних активів;
- 2) контроль за правильністю нарахування амортизації (зносу) необоротних активів.

Вхідною інформацією для задачі обліку амортизації (зносу) необоротних активів та контролю за правильністю її нарахування є дані, отримані в процесі реалізації задач обліку витрат на ремонт та модернізацію основних засобів та контролю за раціональним використанням коштів, виділених з цією метою, обліку переоцінки основних засобів (дооцінки та уцінки), вихідні дані задачі обліку і контролю об'єктів основних засобів за місцем їх знаходження (експлуатації, зберігання) та класифікаційними групами. У свою чергу, результатна інформація задачі обліку амортизації (зносу) необоротних активів та контролю за правильністю її нарахування використовується на ділянці обліку виробничих витрат у задачі обліку собівартості готової продукції.

У задачі обліку витрат на ремонт та модернізацію основних засобів та контролю за раціональним використанням коштів, виділених з цією метою є такі рішення:

- облік ремонту необоротних активів;
- облік модернізації необоротних активів;
- контроль за раціональним використанням коштів, виділених на ремонт та модернізацію необоротних активів.

Такий розподіл задачі обліку витрат на ремонт та модернізацію основних засобів та контролю за раціональним використанням коштів, виділених з цією метою, пов'язаний насамперед із тим, що витрати на ремонт і витрати на модернізацію є абсолютно різними затратами за характером їх впливу на балансову вартість об'єкта основних засобів. Витрати на ремонт не

збільшують балансової вартості об'єкта основних засобів і списуються на витрати звітного періоду, у свою чергу, витрати на модернізацію пов'язані з поліпшенням функціональних можливостей об'єкта, збільшують його балансову вартість, а на витрати списуються поступово через механізм амортизації.

Обидва рішення тісно пов'язані із задачею обліку собівартості готової продукції (ділянка обліку виробничих витрат).

Задача обліку переоцінки необоротних активів (дооцінки та уцінки) має такі рішення:

- 1) облік дооцінки необоротних активів;
- 2) обліку уцінки необоротних активів.

Дооцінка відбувається в разі перевищення справедливої вартості над балансовою, а уцінка, відповідно, при перевищенні балансової вартості над справедливою.

Відповідно інформація з обліку дооцінки основних засобів та обліку уцінки основних засобів використовується і є вхідною для: задачі обліку амортизації (зносу) основних засобів та контролю за правильністю її нарахування та відображення, обліку і контролю об'єктів основних засобів за місцем їх знаходження (експлуатації, зберігання) та класифікаційними групами, а також для ділянки обліку фінансово-розрахункових операцій (задачі обліку фондів і резервів та обліку фінансових результатів і контролю за правильністю їх формування).

Задача обліку операційної та фінансової оренди необоротних активів має на меті узагальнити інформацію про необоротні активи, що перебувають на підприємстві на правах:

- 1) *фінансової оренди*, що передбачає передачу орендареві всіх ризиків і вигод, пов'язаних із правом використання й володіння активом;
- 2) *операційної оренди*, що передбачає передачу орендарю права користування необоротними активами на строк, що не перевищує строку їх

повної амортизації, з обов'язковим поверненням таких необоротних активів їх власнику після закінчення строку орендної угоди, а також необоротні активи, віддані Предприємством в операційну чи фінансову оренду.

Унаслідок різниці у відображенні в обліку фінансової та операційної оренди буде доцільно задачу обліку операційної та фінансової оренди необоротних активів розділити на кілька рішень:

- облік операційної оренди за об'єктами необоротних активів, зданих в оренду;
- облік операційної оренди за орендованими необоротними активами;
- обліку фінансової оренди за об'єктами необоротних активів, зданих в оренду;
- обліку фінансової оренди за орендованими необоротними активами;
- контроль за правильністю та своєчасністю нарахування і сплати орендних платежів;
- контроль за правильністю та своєчасністю отримання орендних платежів .

Вихідна інформація задачі обліку операційної та фінансової оренди необоротних активів є вхідною для задач обліку і контролю об'єктів необоротних активів за місцем їх знаходження (експлуатації, зберігання) та класифікаційними групами, обліку амортизації (зносу) необоротних активів та контролю за правильністю її нарахування та відображення і низки задач ділянок обліку витрат на виробництво та обліку фінансово-розрахункових операцій.

Задача виявлення зайвих та морально застарілих необоротних активів призначена для відслідковування необоротних активів, що з тих чи інших причин простоюють чи працюють з недовикористанням діючих виробничих потужностей, а також із завершеним строком корисної експлуатації. Доцільно розділити цю задачу на такі рішення:

- визначення рівня спрацювання необоротних активів;
- визначення рівня використання виробничих потужностей;

— визначення і контроль за рівнем забезпеченості необоротними активами.

Вхідними даними при розв'язанні цієї задачі є вихідна інформація задачі обліку і контролю об'єктів необоротних активів за місцем їх знаходження (експлуатації, зберігання) та класифікаційними групами. Розв'язання задачі виявлення зайвих та морально застарілих необоротних активів дозволяє дати відповідь на запитання про ефективність функціонування того чи іншого об'єкта необоротних активів на підприємстві.

Технологічний процес обробки інформації складається з наступних етапів:

- 1) підготовка первинної інформації;
- 2) створення нормативно-довідкової інформації;
- 3) створення набору даних руху необоротних активів;
- 4) проведення розрахунків і введення інформації в базу даних;
- 5) проведення аналізу результатної інформації;
- 6) прийняття управлінських рішень за отриманими результатами;
- 7) передача даних у суміжні завдання обліку.

Підготовка первинної інформації включає наступні процедури:

- введення даних у відповідності зі структурою первинного документа;
- контроль реквізитів, які вводяться, на основі існуючих методів;
- коректування даних первинного обліку;
- алгоритмічну обробку показників первинного обліку;
- організацію бази даних;
- вивід на екран або друк введених даних первинного обліку.

Автоматизоване рішення задач обліку необоротних активів базується на створенні і веденні інформаційної бази про наявність необоротних активів, яка формується на підставі інвентарної картотеки. При веденні інвентарної картотеки ручна обробка інформації відсутня.

На рис. 2 надано схему, яка містить всі операції, довідники, документи та звіти, що відображають облік необоротних активів у середовищі інформаційної системи «1С:Підприємство».

Висновки. Сприятливим фактором автоматизації є стабільність постійної облікової інформації, що формується на підприємстві. Це створює умови для її багаторазового використання і тим самим сприяє підвищенню ефективності застосування комп'ютерної техніки на цій ділянці облікової роботи. Характерною для цієї ділянки обліку є можливість одержання у середовищі інформаційної системи повного комплексу облікових реєстрів, необхідних для організації раціонального управління необоротними активами підприємства.

Для аналітичного обліку необоротних активів ведеться автоматизована інвентарна картотека, у якій відображаються всі дані, необхідні для управління та обліку. З її допомогою бухгалтер (аудитор) має можливість

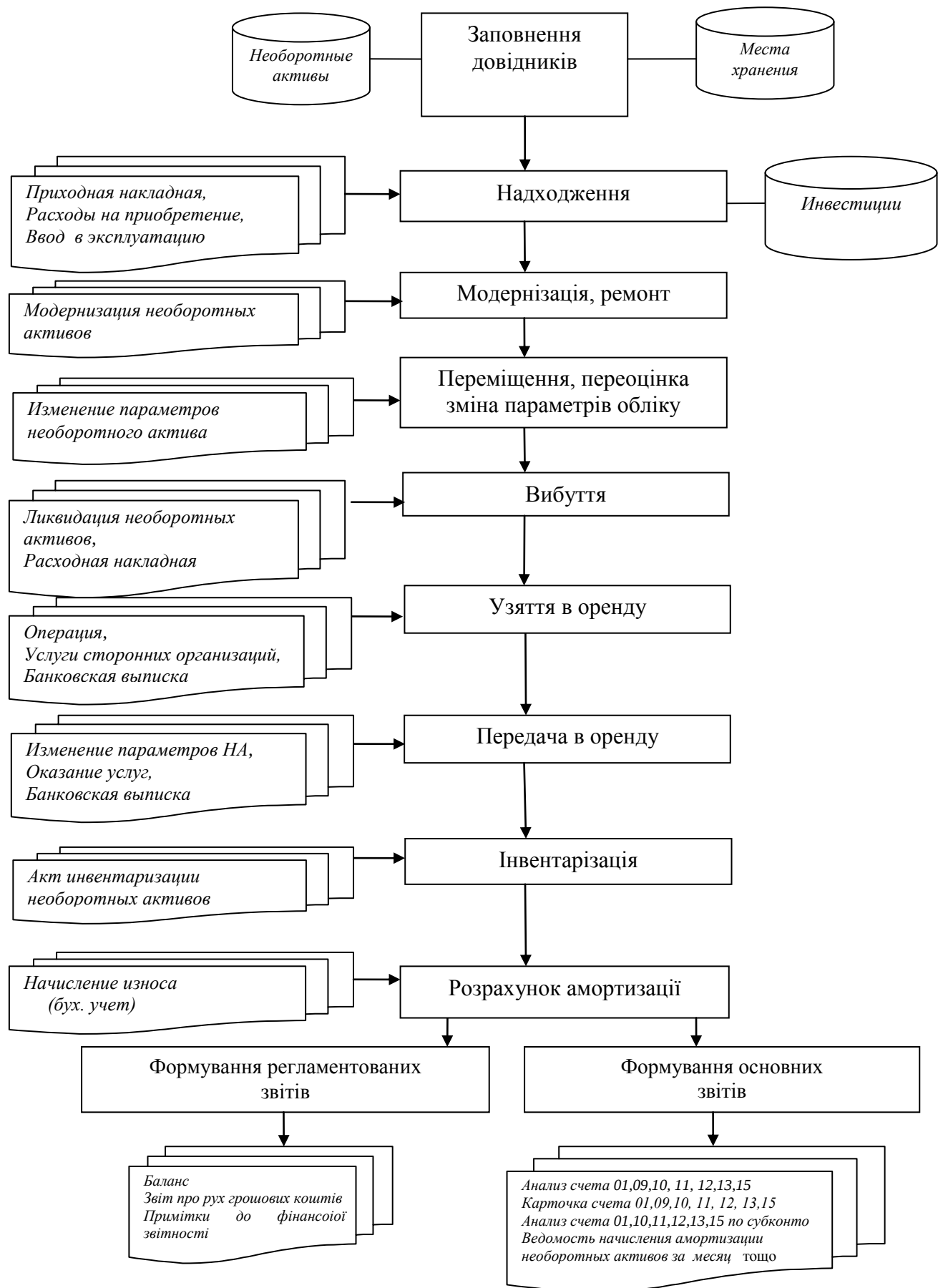

Рис. 2 – Схема організації обліку необоротних активів у середовищі інформаційної системи «1С:Підприємство».

проаналізувати стан необоротних активів, термін їхньої служби, види і терміни зроблених ремонтів, суми нарахованого зносу, терміни і суми переоцінки, правильність застосування відсотків амортизаційних відрахувань.

Важливе значення при введенні інформації має забезпечення високої вірогідності вихідних даних, тому в системі повинний бути реалізований процес автоматизації виявлення помилок даних, що вводяться, і видачі відповідних повідомлень.

На підставі первинних даних і нормативно-довідкової інформації здійснюється відображення інформації про наявність і рух необоротних активів по підрозділах, матеріально відповідальним особам, по групах, видам, підприємству в цілому. Тобто за допомогою інформаційної системи обліку бухгалтер отримує вичерпну інформацію про стан обліку необоротних активів для прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел

- 1) Береза, А.М. Основи створення інформаційних систем [Текст] : навчальний посібник / А. М. Береза ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. - 2-е вид.,перероб.і доп. - К. : КНЕУ, 2001. - 214 с. - ISBN 966-574-253-1
- 2) Бутинець, Ф.Ф. Інформаційні системи бухгалтерського обліку [Текст] : підручник / Ф. Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, Т.В. Давидюк, Т.В. Шахрайчук; За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 2-е вид., перероб, та доп. – Житомир: – ПП Рута, 2002. – 544 с.– ISBN 974-558-163-8.
- 3) Вікно у світ "1С". / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.dtki.com.ua. – Назва з домашньої сторінки Інтернету.
- 4) Івахненко, С. Упровадження програмного забезпечення обліку і контролю: потенційні переваги і реальні проблеми [Текст] / С. Івахненко // Бухгалтерський облік і аудит. –2007. – № 2. – С. 56 – 62.
- 5) Нетреба, І.О. Роль інформаційних систем управління в підвищенні конкурентоспроможності вітчизняних підприємств [Текст] / І.О. Нетреба

// Формування ринкових відносин в Україні.- 2006.- № 1.- С.89-93.

- 6) Терещенко, Л. О. Інформаційні системи і технології в обліку [Текст] : навч. посіб. / Л. О.Терещенко, І. І. Матієнко-Зубенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 187 с. – ISBN 966–574–575–1

Шипунова О.В. Основные аспекты организации учета необоротных активов в среде компьютерных информационных систем.

В статье рассматриваются особенности теоретических и практических аспектов применения компьютерных информационных систем для организации учета необоротных активов.

Ключевые слова: информационная система, необоротные активы, автоматизированное решение задачи учета.

Olga Shipunova. Basic aspects of organisation of account of inconvertible assets in the sphere of computer informative systems.

The article deals with peculiarities of theoretical and practical aspects of computer informative systems applications for the organisation of account of inconvertible assets.

Keywords: informative system, incorvertible assets, automated decision of task of account.

Шипунова Ольга Володимирівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України».